
In memoriam

Василь ГОРИНЬ

ТРИ ЕСЕЇ ДЛЯ Н.

Vasyl HORYN'. Three Essays for N.

ПОЛЯРНА КОЛЯДА

Недавно прочитав у чарівливих “Спогадах Галичанки” Лариси Крушельницької: “А якщо ви не бачили і не чули, як колядує майже ціле село в різдвяну ніч під вікном в отця-пароха, а потім люди заходять у просторі сіни і вінчують, вінчують, то не знаєте, що таке справжнє Різдво” (Крушельницька Л.І. Рубали ліс... – Львів, 2001. – С. 122).

А мені пригадалася своя різдвяна історія тих років, коли я служив на Північному флоті у далеких п'ятдесятих.

Звістка про приїзд до Севєродвінська артистів з України прилетіла до нас несподівано й запізно. Треба було поспішати, бо від острова Ягри, що у Двінській губі – місця нашої морської служби, до базово-гарнізонного клубу дорога неблизька. Мислилося, що хтось достоту мудрий організував ті концерти Гуцульського ансамблю пісні і танцю зі Станіслава на кораблях і частинах Північного флоту. Адже три роки тому масово мобілізовано юнаків зі західноукраїнських областей (це вже я згодом дізнався, що то було десь опісля того, коли на Новій Землі випробувалася атомна бомба) і разом із прибалтами, татарами і московитами їх було кинуте в місиво флотського котла, що мало творити міць бойового складу флоту.

Так ми “западенці” продовжували “компактно” служити, осібно спілкуватися українською, співати наших пісень, до нас приєднувалися навіть деякі офіцери-українці. А тепер як новорічний подарунок – концерт Гуцульського ансамблю.

У надвечір'ї ми, група хлопців, вийшли за КПП і поспішили до автобуса, щоб устигнути. Дув норд-остовий льодовий вітер з Білого мо-

ря, сталевий дим падав на порт холодним водопадом, кораблебудівельний видихав високу струменеву пару, портові звуки відкочувалися на місто.

Міцному морозові ми протиставили нашу молодість, зимову парадну уніформу і доведені до найвищого блиску черевики, під якими сніг скрипів, як дерева в морозному карпатському лісі. Телеграфні стовпи вели свою монотонну мелодію. Минули міст, проїхали колю, біля міського стадіону вийшли.

На Північному флоті, м. Севєродвінськ – о. Ягри. 1958 р.

...Незважаючи на те, що зала була переповнена моряками, офіцерами та їхніми вродливими жінками, для нас – ягрівчан – також знайшлося місце. Щоправда, довелося стояти з боків поблизу сцени. Хористи і танцюристи ансамблю, як то пишуть журналісти, виступали з великим піднесенням, яке підсилювалося гарячим сприйняттям кожного номера присутніми на концерті. Українські пісні, гуцульські танці, красиві виконавці – дівчата і хлопці у прегарних костюмах – робили своє: тут наше командування, напевно, зрозуміло, що тривала політико-виховна робота, яка велася в підрозділах, не дала бажаних результатів. “Еті бандьоровці остались такімі, какімі прішли на флот”. До слова, такими і звільнилися в запас.

На закінчення концерту весь склад ансамблю вийшов на авансцену і заколядував, бо надворі

був січень, пора колядування. І коляда сплеснула і піднялася д'гори зали. А була та коляда перелицьована на советський лад:

*Добрий вечір Тобі, пане господарю: радуйся!
Ой радуйся, земле, Рік Новий народився!..*

Та нічого – всі ми прецінь добре знали і пам'ятали, хто народився, кого треба славити, й подумки промовляли справжні слова: “Син Божий народився!”. А далі сталося те, що й повинно було статися: збуджена духовним поривом, об'єднана єдиним почуттям, зала почала співати разом з артистами і дедалі злагідніше й голосніше: “Ой радуйся, земле...”.

І раптом підвівся старший офіцер з однією зіркою на погонах (капітан 3 рангу) і, повернувшись до задніх рядів, неголосно, але з притиском сказав: “Оставіть песню!”. Коляда продовжувалася, і зала далі підспівувала, і начальник клубу повторив свої слова. Та тут підвівся в іншому крилі командир вищого рангу, тепер з адміральськими відзнаками, і схвальним помахом руки дав зрозуміти, що не слід переривати співу.

Оте добро контр-адмірала, котрий, можливо, у дитинстві чув або й сам колядував, та коляда, яку нам принесли наші брати і сестри з Прикарпаття, в один момент змінили стан душ наших, породили розмисли. Ми згадали своїх рідних, свій дім, де тепер зима, Різдвяні свята. Коляда нагадала нам багато і повернула всіх в Україну. Тієї коляди забути не можна, я сам називаю її полярною, адже недалеко над Білим морем починалося Північне полярне коло.

...Ми збуджені та одухотворені поверталися до своєї частини, і наша дорога впиралася у холодне північне море. Підходячи до КПП, ми чули не тільки заводські звуки, що не стихали у нічні зміни, бачили не лише той сталевий дим і струменеву пару – раптом помітили, як з нічного неба спадали сотні й сотні світлових потоків смарагдово-зеленого кольору на кораблебудівельний, на порт, на острів Ягри.

Чи то були відблиски північного сяйва, які іноді сягали наших просторів, а чи Вифлеємської зорі, що голосила світу радісну новину, яку нам возвістили того вечора колядники Гуцульського ансамблю пісні і танцю?

Січень 2002 р.

П'ЕСА У ТРИ ДІЇ (Як ми шлюб брали)

Нарешті ми наважились одружитися.

Усе відбувалося, як і передбачалося. Після поданої заяви нам призначили не дуже то фортунову дату реєстрації - 7 червня, але тут не обійшлося без щасливого сусідства з неділею, на яку того року припадали Зелені свята – день весілля.

Ми зібралися біля університету і попростували парком ім. Франка на вулицю Матейка, де на той час розміщувався Палац одруження. Де-що хвилювалися, бо не всі вчасно прибули, а тут ще запізнювався мій дружба письменник Дмитро Г. Невдовзі він захеканий пригнав, згладивши ситуацію розкішним букетом білих ромашок. Як справжній буковинський хлопець уважав, що саме таке зілля найбільше пасує до нашого весілля.

Ми із “групою підтримки” піднялися на другий поверх, очікуючи своєї черги. Далі все проходило згідно з ритуалом, відповідно з офіційними приписами. На мові поза палацом це називалося “розписалися”.

Ніхто ніколи не розказував, як і ким складалися советські шлюбні ритуали, сам розпорядок отого дійства, зокрема вибір осіб, котрих залучали до проведення обряду. В нашому випадку логіку можна було пояснити. Власне кажучи, нас благословляли люди знані – голова обласної організації Спілки журналістів Панас Юр і заслужена вчителька (прізвище не запам'яталося), що зовсім було вмотивованим, адже для оформлення шлюбу редактора університетського видавництва і вчительки середньої школи саме такі особи дуже підходили. Правда, треба віддати належне нашим достойникам: їх напутнє слово, вітання і побажання не були позбавлені пристойного словесного декору, навіть непідробленої людської щирости. Ми ж кожен мовчки додавав щось своє у цей “професійний роман”, що народжувалося із наших юначих і дівочих мрій та сподівань. Та це була лише перша дія весільної вистави.

У мізансцені з цієї нагоди відбувся скромний бенкет (обід) у “нашому” ресторанчику на окраїні Стрийського парку (“нашому”, бо часто там бували при зустрічах, коли працювали в різних куточках); хтось підказав, що потрібно зазнимкувати цю подію, тому заїхали до фотосалону (ой,

не так воно тоді велично-виклично виглядало, як у нинішні часи, коли столи вгинаються, фотографії штовхаються, телекамери крутяться, а іномарки вишнуровуються, як при русі офіційної влади чи олігархічної кавалькади!). Приміським поїздом Львів-Ходорів під вечір ми прибули в рідне село молоді з гордою назвою Городище Королівське.

Коли ще батьки були молодими. Село Городище. Кін. 20-их рр. ХХ ст.

...Вечір підступав до села повільно, він опускався на будівлі, розповзався по всіх дворах і садах, а далі махнув за околицю. На землю лягали сірі тіні, десь між деревами, у кущах малини, агрусу і порічок приносили вітер, гостріше відчувався запах квітів і городи. У хаті йшли приготування до весілля, на кухні кипіло-клекотіло, на подвір'ї рихтувалася площадка.

Несподівано Вона сказала мені коротко: "Йдемо", ані слова більше. Я сам мав домірковувати – куди і чому треба йти, коли, здавалося, увесь порядок денний був вичерпаний. І ми пішли. Пішли у супроводі Тата, що достоменно знав "куди і чого". Не розмовляли, ступили на толоку. Стояла тиша, здавалося, що вона огорнула все навкруги. Хоча насправді неслись невідомі скриготіння, десь зліва загавкав собака, з боку містечка зрідка докочувалися окремі гудки паровозів, стукіт вагонів, що в'язалися у потяги.

Можна було догадуватися, що нас очікує щось важливе, потаємне. Це наповнювало якимсь невідомим передчуттям, незвіданим хвилюванням. Толока не була огорнута суцільною темною пеленою, що дозволяло триматися повного напрямку ходи. Легка прохолода не проймала, хоч одяг у нас був літній. Про що собі кожен думав? Зви-

чайно, я не про рукописи вчених авторів, Вона не про учнівські зошити, а Тато, напевне, не про птицю і худобину, котра вже була на своєму нічному стійлі.

Перейшли колію, що тягнулася серединою села, і продовжували простувати обабіч залізничної лінії, де було втоптане, лише зрідка можна було наступити на камінчик гравію. Десь попереду колія перетинала ще одне село – Чорний Острів, який тепер не лежав на нашому шляху, бо невдовзі повернули вправо і попрямували стежечкою, городом. Доріжка вела до чийогось господарства, яке минули попри stodолу. Пройшли трохи оболонню і нарешті опинилися на пагорбі, замаєному деревами. Тут я зрозумів, куди і чого ми прийшли. Здогадувався – таки знав, що воно мало відбутися, але щоби так!?

Запанувала мовчанка. Раптом несподівано спалахнуло світло – то церква яскраво освітілася. Ми зайшли до церкви, де нас зустріли священник і паламар. Тепер відбулося вінчання церковне. Все проходило, як мало бути, як було задумано: кожен з учасників дійства дотримувався певних деталей ритуалу. Молоді, як головні учасники дійства, слухняно виконували свої ролі, розписані обрядом, зрежисеровані всечасним отцем.

Сталося важливе в нашому житті. Тоді в Палаці одружень також все мало свій ритуальний смисл і відповідне словесне об'ямування з обов'язковим вінцем – "гірко". Але тепер тут у храмі на нас накладалося те, що хвилювало, спонукало до задуми, до віри, єднання і того особливого почування, котре охоплювало кожного, хто пережив це і повторював за священником: "Я... беру тебе... за... і прирікаю тобі любов, вірність і чесність подружню...".

Так відбулося "оформлення" нашого шлюбу похристиянськи, за приписами церкви, батьківської традиції. Тепер кожен міг прийти до усвідомлення того, що сталося; воно глибоко лягало в душу, викликало тепле щеміння в серці. А ще викликало спротив до тої заборони брати шлюб у церкві.

...Назад поверталися тою самою стежкою. Перейшли колію і знову опинилися на толоці. Здавалося, що село впоралося з роботами на господарствах, та всі перебралися до хатніх справ, відпочинку. Тепер тиша була відчутною дедалі більше. Заглиблені в себе, ми якимось зразу не

зорієнтувалися, що наша дорога залилася світлом. Це на небі крізь хмари пробився місяць, і освітив дорогу й оті три постаті, що прямували в бік Зарудки, тої місцини села, що тепер і мені мала стати другим домом. Я ж, як філолог-україніст, який постійно любив віднаходити відповідні літературно-фольклорні паралелі, прогомонів собі Франкове: “Місяцю-князю! / В пітьмі будущего, / Знать, ти шукаєш / Зілля цілющого, / Зілля, що лиш цвіте / Із-за райських меж... / Ох, і коли ж ти те / Зілля знайдеш?..”.

Тепер молодими стали ми. Львів. Червень 1968 р.

Так. Нам світилася дорога щастя і хотілося дякувати всім за те, що ми спізнали і пережили: і за те нічне вінчання, і за той світлий церковний спалах, і за ту срібну ковдру, якою місяць оповив довкружжя. Тоді я взяв свою тепер дружину за руку, ніби хотів сказати їй, що знайшов те зілля, що “лиш цвіте з-за райських меж”. Здавалося, що навкруги все було огорнено гармонією, світлим теплом.

Дома далі поралися на кухні. Будучи заклопотаними, тітки мимоволі кидали погляд у наш бік, щоб переконатися, чи все добре відбулося. У якийсь момент їм дали зрозуміти чи шепну-

ли, що “все добре”. Напрочуд чорні очі Мама випромінювали ласку і якийсь невимовне благоговення. Звичклого обговорення події не було, хоч перед родиною таємницею нічого не залишалось. А завтра це стане відоме і належно поціноване моїми батьками, які стануть учасниками третьої дії п’єси, що вимагало б окремого опису, можливо і знавця звичаєвості, фольклорної традиції, загалом пісенної та музичної творчості Опільського краю.

А ще того вечора обговорювалася сміховинка від вуйка Йосипа, який також прилучився одною порадою до приготувань. Він ще й ще раз напучував, аби хлопці надійно закріплювали “веселітелі” (так він переклав незнайоме йому слово “уселітель”). Мова йшла про оті колонки, якими музики мали посилювати звучання своїх інструментів, хоча його неологізм десь передавав потрібний смисл, бо які то танці без веселощів. Я не надто переймався такою усною творчістю, бо був переповнений іншим жанром від апостола Павла до Коритян: “...нехай кожен *муж* має дружину свою, і кожна *жінка* хай має свого чоловіка” (Пав.1 Кор., 7:2).

Знову і знову хочеться пережити цю подію, повернутися до того вечора, щоб відтворити все, як воно було і діялося, що запам’ятав назавжди. І ту вечірню тишу, і легку прохолоду, і запахи зілля і трави, і той спалах світла у церкві, що вмить напрочуд яскраво пробився крізь заслін дерев, і ту урочистість храму, в якому лунко звучали наші слова присяги на вірність.

...А тим часом я навідався до Львова, забіг на роботу, щоб оформити відпустку. Мій добрий приятель, перед яким я багато завинив, Володя Я., поздоровивши нас (ми вчилися на одному курсі), сказав, що наш парторг просила нагадати, щоб перед тим, як “їхати на море”, я не забув заплатити партійні внески за червень місяць. На календарі був 1968 рік.

Квітень 2008 р.

ПРИВІТАННЯ ІЗ ЮВІЛЕЄМ, АБО “ЗАПОРІЗЬКИЙ МАРШ”

До дня уродин Мама готувалися заздалегідь.

А був це не просто день народження, а ювілей. Хоча в нашому краї дотримувалися більше

галицької традиції, відзначаючи іменини. Так во-дилося здавен, так вшановували батьків, а ті в такий спосіб поздоровляли дітей, про цей день у родині не забували, пам'ятали, лагодилися. А ще величніше було коли іменинник носив ім'я, яке в церковному календарі виділялося червоною барвою, коли день був святом релігійним. До таких імен належали, прикладом: Марія, Ганна, Йосип, Василь, Іван, Григорій, Петро, Павло, Михайло, Микола... В українців великою шанують ті, хто носить імена княжі – благовірного великого князя Володимира і благовірної великої княгині Ольги.

Правда, в інтелігентних родинах справляли і день народження, переважно в містечковому середовищі, сім'ях заможніших станів суспільности. Нові часи, советська дійсність наклали свій відбиток і на цю сферу духовного життя: у церковні календарі не заглядали, празникували на державні свята, бідкалися, як співалося в пісні, ще день народження “только раз в году”.

В колі рідних-найдорожчих (Гулеї, Олійники, Тимахи. Батьки і діти). Село Городище. 80-ті рр. ХХ ст.

У родині, про яку йдеться, за мого входу в неї, відзначалися і дні народження (ювілеї), рівно ж й іменини. Чи то на те впливало близьке сусідство села з містечком, з яким були тісні господарсько-торгівельні відносини, фамільні зв'язки, чи та обставина, що в сімействі сформувалася ціла інтелігентська (вчительська) крона, а може й те, що вся родина тривалий час, “добровільно” покинувши дім, змушена була проживати в південних областях України, де ті звичаї достоту зазнали атеїстичних впливів, тривких советських нашарувань.

Одним словом, родина Дружини до ювілею Мама готувалася завчасно, до того ж це десь співпадало зі золотим весіллям батьків. Ділянка куховарства була забезпечена майстринями високої кваліфікації, фірмові плячки (найкращі в Галичині) пеклися ходорівськими професіоналістками. Наливками зайнявся Тато, який високо вдосконалив свою кваліфікацію у миколаївських колгоспних винних льохах, котрими певний час завідував.

Важливо наголосити, що в цій свідомій християнській родині (такими вихідцями тепер характеризують себе ті, котрі загороджуючись релігійністю, рвуться допереду) традиційно склався культ родини, заснований на злагоді, шанобі, любові, послуху, сердечності та інших чеснотах. З роду-віку, з діда-прадіда.

Опинившись на гілці цього родинного дерева, я неодноразово слухав оповіді з минулого, новели про знакові постаті роду: як то колись було і які люди були, що хто робив, чим прославився або щось насміхотворив; як розбудовували господарство, землю обробляли, худібку плекали, в отиневицьких ставках рибу ловили; як церкву будували, “Просвіту” відкривали, дітей виховували; як на святу землю Русь ходила і хто з родини там був і з митрополитом Андреем зазнимкований; як ясновельможний цїсар Франц Йосиф через село пройжджав і, махаючи рукою з вагона, до сільського пастуха (той так твердив!) кричав: “Ніколас! Ніколас!..”. Інакше сказавши, у Гулеїв на Зарудці домінували лад, взаємоповага, подільчність, культ родини: господаря і господині, Тата і Мама.

Чи змогли ми належно той набуток оцінити, той дар бережно перебрати, помножити і передати дітям, онукам, тим дрібним листочкам, що десь там угорі у вітах хитаються, ледь не відриваються, не заглиблюючись в корені дерева родинного?! Бо ж у їх віці в минуле не дивляться, а майбутнє десь за горизонтом.

Важливим моментом сімейних урочистостей, річ ясна, завжди виступає церемоніяльна частина, яка повинна бути належно продумана і спланована. У нашому випадку було ухвалено вдатися за підмогою до засобів масової інформації, по-сучасному ЗМІ-ї. Сестра-педагог, яка вправлялася в епістолярному жанрі та ретельному ве-

денні щоденника, підготувала сердечного листа на радіо з проською поздоровити “нашу дорогу мамочку” з нагоди 70-річчя від дня народження і виконати для неї пісню “Чорнобривці” (музика В.Верменича, слова М.Сингаївського). Саме ця пісня, мовить би, найбільше підходить Мамі, бо та дуже-дуже любить квіти, що засвідчують зільники біля хати, в саді-городі, й ми хочемо якраз сею піснею посвідчити їй свою любов, щирю шану і найбільшу вдячність.

Мені особисто було доручено організувати замовлення. Охоче погодився, бо на львівському обласному радіо працював мій добрий знайомий зі студентських літ журналіст Володимир Ш., і я вважав, що він, як ніхто інший, стане мені в пригоді. Відніс йому листа, просив посприяти, припилювати (всяко буває). І дружина просить, інші б'ють чолом.

Варто взяти до уваги, що на той час то була велика втіха почути в недільному концерті на замовлення улюблену пісню, та ще коли звучить твоє ім'я і хтось також це слухає. Радіожурналіст запевнив, що все буде добре. Не хвилюйтеся, я постараюся. До святкового дня часу залишалось небагато, і це, як виявилось, відіграло несприятливу ролю. Тепер треба було думати про квіти, які тоді не так масово завозилися з Голандії, та й квітки дарувалися не такі, як нині (далі того питання тут не заторкуємо).

...У неділю (саме на цей день припадав ювілей) зібралася вся родина: приїхали із Дрогобиччини, з Ходорова старша сестра зі своїми, чоловічий загін гідно репрезентували три достойних зяті. Засіли за святковий стіл. Поздоровлення, побажання, тости, гостина, брат наливає, сестри підносять, припрошують. По радіо саме в той час (сценарій!) іде концерт-вітання: ведучий зачитує хто (діти, онуки, зяті, невістки, свати, куми), кого (дідуся, бабусю, маму, батька, сестру, кохану) вітає. Диктор постійно підсолоджує свій текст класичними зразками високозамківської поезії (і донині ці перлини не зникли з ефіру й екранів) – все, як сплановано, зредаговано. Не будучи втаємниченим у розроблений сценарій дійства, Тато пропонує стишити радіо, щоб нашу розмову було ліпше чути. О, ні-ні! За кожним оголошенням лунає “тихо-тихо!..”. Хочуть почути наше замовлення, яке і від Мами тримається

в секреті – щоб вийшло сюрпризом. А по радіо її ніхто не вітає, нічого не бажає, і “замовленої” пісні М.Сливоцький не співає. А година передачі спливає. Дружина скося поглядає у мій бік, знаходячи непоодинокую тотожну підтримку “членів оргкомітету”. Я ж, своєю чергою, опускаю очі, відшукуючи на столі серед наїдків чогось конкретного, щоб закусити, бо чергова чарка пече несамовито – застаюся ні в сих, ні в тих. Час, відведений на передачу, підходить до кінця, уже ніхто при оголошенні не викликає отого “тихо!”, і тут диктор на завершення зачитує останнє замовлення для багатьох заслужених, знакомих, шановних та ще інших, і в тій групі Роман Л. називає ім'я (Слава Тобі, Господи!) Марії Омелянівни Гулей із Городища Королівського, яку вітає сердечно родина – діти, онуки, правнуки...

На могилі Тараса Шевченка. Брат Микола, сестра Ольга, наші діти і племінники. Канів. 1977 р.

І нарешті лине музика. Маршового енергійного темпу, до звучання якої силкуюся прислухатися. Але того останнього номера ніхто не слухає: усі розчаровані, бо то не “наша пісня”, не “Чор-

нобривці". Я ж замість гратуляції, чекаю чогось гострішого, і воно не забарилося від мого Адамового ребра із відповідною артикуляцією про моє невміння робити потрібну справу. Від іншого "члена оргкомітету" почув чіткіші характеристики на адресу працівників радіо, що нікудишньо працюють, не розбираються в людях і ліпше було поштою надіслати замовлення і т. д. і т. п.

Поступово дискусія припинялася, критичні стріли вже не знаходили потрібної мішені, і ходорівський швагер пан Дзюньо, людина особливої чарівності та різнобічних талантів, – машиніст, рибалка, музикант, – сказав таке: "Не переживайте, мамцю, я зараз заграю, а всі заспівають, і то буде для вас найліпше віншування...". Він щирою усмішкою обдарував Маму і неквапно почав настроювати свою скрипку, з якою ніколи не розлучався, коли приходив у село. Всі цинили родинного музику, в репертуарі якого були пісні польського міського фольклору, перлинки ретро-танцювальних мелодій.

Я вийшов, щоб подихати свіжим повітрям, але надворі було доволі холодно, тому скоро повернувся до кімнати, щоб приєднатися до пісні, яка завжди линула в цьому домі при наших недільних і святкових зустрічах. Співали на Зарудці злагоджено, і співаки там були чудові – а як співала моя Дружина! Звучала того дня і улюблена пісня Татова про необачного Сагайдачного, мотив якої влітався і в музичний твір, котрий щойно звучав у концерті-вітанні.

Зрештою, святкування ювілею Мама пройшло гарно, по-родинному тепло і щиро, а чорнобривці, які постійно висаджувала сестра, скоро знову зацвітуть, і їх краса і запах усіх чаруватимуть, і завжди нагадуватимуть ту, що їх садила і "навчила веснянки співати...".

Незабаром я зустрівся зі своїм приятелем-журналістом і розповів йому про ту оказію. Тепер він пояснив, що ми занадто пізно звернулися, програма концерту вже була змонтована, тому наше замовлення долучили до останнього блоку, просив вибачення, а ще додав, що той музичний номер був навіть кращий у програмі. Тут він мав цілковиту рацію.

...Мати Дружини дочекалася свого наступного ювілею, наступних онуків і правнуків. Вона поспіль протоптавши ряст, відійшла в краї світи,

залишивши після себе добрі діла й найліпші спомини. Дякую стареньким, що прийняли мене за свого, десь навіть полюбили, я ж їх глибоко поважав. Недільні концерти-вітання продовжували передаватися по радіо, звучати на телевізії. Появлялися нові пісні, співали інші виконавці, і чекала свого часу мелодія, що звучала тоді в далекому 1975-му. Ще більше, марш заборонили виконувати, він, по суті, зник із музичних програм.

І от у вересні 1989 р. на Урочистих Зборах Народного Руху України за перебудову "Запорізький марш" кобзаря Євгена Адамцевича в обробці Віктора Гуцала (отой, що тоді звучав у концерті-вітанні) став титульним, знаковим. Він на зборах постійно звучав у Актівій залі Київської Політехніки, ним відкривалося кожне засідання Народного Руху. Прикметно, що львівські Заньківчанські вечори, які успішно організував і проводив Святослав Максимчук, також розпочиналися і завершувалися під звуки цього маршу. Треба було бачити, яким однозгідним внутрішнім піднесенням сповняла тоді зала. Звучав і продовжує линути він і при інших урочистостях, його включають у святкові програми, він є стрижневим номером військових оркестрів. Час "Запорізького маршу" настав, його знають і люблять.

Полюбила його і Дружина, особливо припав він їй до душі, коли я повернувся із Установчих Зборів і розказав про той музичний супровід засідань Народного Руху. Коли чула цей твір, то завжди, усамітнівшись, замовкала і на очах у неї починала бриніти сльоза. Допевне, споминала отой світанковий край, свою матір стареньку, бачила руки її, чула її ласку. Зачаровує і мене ця мелодія високим патріотичним поривом, де висловлена присяга все Україні-Неньці "віддати в боротьбі", стати в один ряд "за свій рідний край", за свій звичай, свій рід і нарід.

І викликає завжди та музика теплі спомини про далеке минуле, таке рідне. І при випадковій зустрічі із моїм приятелем-журналістом повертаюся до того концерту, найкращого номера – "Запорізького маршу" кобзаря Євгена Адамцевича в аранжуванні мистця Віктора Гуцала, виконанні твору під його орудою Державним оркестром народних інструментів України.

Березень 2009 р.